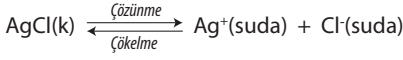

SULU ÇÖZELTİLERDE DENGE

ÇÖZÜNME - ÇÖKELME TEPKİMELERİ

Az çözünen tuzlar suda katısı ile denge oluşturur. Az çözünen bir tuzun suda oluşturduğu denge tepkimesi aşağıdaki gibidir:

Denge tepkimesine ait denge bağıntısı aşağıdaki gibi yazılır. AgCl katı olduğundan denge bağıntısında yer almaz.

$$K_{çç} = [\text{Ag}^+] \cdot [\text{Cl}^-] \quad K_{çç}: \text{Çözünürlük çarpımıdır.}$$

Çözünürlük çarpımı doymuş çözeltideki iyonların derişimleri çarpımına eşittir. Denge bağıntısında olduğu gibi iyon katsayıları bağıntıda derişim üssü olarak yazılır.

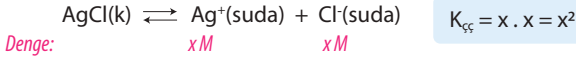
ÇÖZÜNÜRLÜK ÇARPIMI VE ÇÖZÜNÜRLÜK

Çözünürlük çarpımı ne kadar küçükse iyonik bileşiğin çözünürlüğü o kadar azdır. Çözünürlük çarpımı büyüdükçe çözünürlük artar.

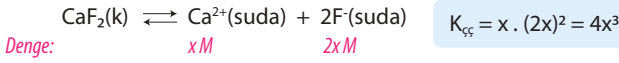
İyonik bileşiklerin çözünürlük çarpımı bilinirse çözünürlük hesaplanabilir. Aynı şekilde çözünürlüğü bilinirse çözünürlük çarpımı hesaplanabilir.

Farklı iyon sayılarına sahip bileşiklerde $K_{çç}$ ifadesi

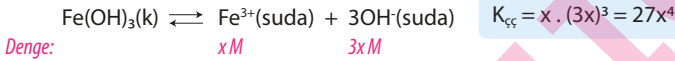
2 iyonlu tuzlarda: AgCl, BaCO₃, HgS...

3 iyonlu tuzlarda: CaF₂, Zn(OH)₂, PbI₂...

4 iyonlu tuzlarda: Fe(OH)₃, Ag₂SO₄...

Kçç ifadelerindeki "x" terimi tuzun çözünürlüğünü verir.

TUZLARIN ÇÖZÜNÜRLÜĞÜNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER

Çözünme-çökme tepkimelerinde çözünürlüğü etkileyen faktörlerden en önemlileri sıcaklık ve ortak iyon etkisidir.

SICAKLIK

Endotermik çözümlerde sıcaklık arttıkça çözünürlük ve çözünme artar. Ekzotermik çözümlerde ise sıcaklık arttıkça çözünürlük düşer çökme artar.

Endotermik çözümlerde sıcaklık artarsa:

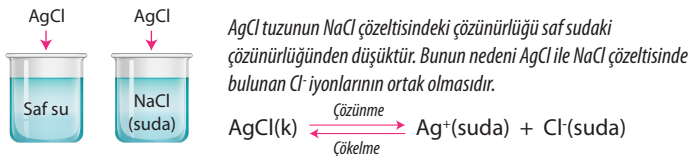
- Denge ürünler yönüne kayar.
- Çözünme miktarı artar.
- Maksimum düzensizlik artar.
- K_c artar.

Ekzotermik çözümlerde sıcaklık artarsa:

- Denge girenler yönüne kayar.
- Çözünme miktarı azalır.
- Maksimum düzensizlik azalır.
- K_c azalır.

ORTAK İYON ETKİSİ

Ortamda ortak iyon derişimi arttıkça tuzun çözünürlüğü azalır.

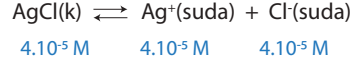
AgCl tuzunun Cl⁻ iyonları içeren bir çözeltide çözünmesi ile ortamda Cl⁻ iyon derişimi artar. Denge Cl⁻ iyon derişimini azaltmak için girenler yönüne kayar ve AgCl tuzu çöker. Böylece AgCl tuzunun çözünürlüğü azalmış olur.

ORTAK İYON ETKİSİ HESAPLAMALARI

ÖRNEK - 1

AgCl tuzunun belirli sıcaklıktaki çözünürlüğü 4.10⁻⁵ mol/L olduğuna göre, K_{çç} değeri kaçtır?

ÇÖZÜM

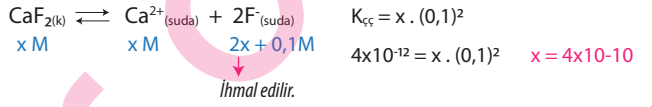
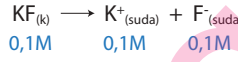

$$K_{çç} = [\text{Ag}^+] \cdot [\text{Cl}^-] \quad K_{çç} = 4.10^{-5} \cdot 4.10^{-5} \quad K_{çç} = 16.10^{-10}$$

ÖRNEK - 2

25 °C'taki CaF₂ tuzunun saf sudaki doymuş çözeltisinin K_{çç}'si 4x10⁻¹² olduğuna göre, 0,1 M KF çözeltisindeki çözünürlüğünü hesaplayınız.

ÇÖZÜM

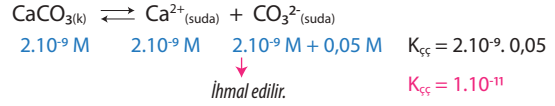

ÖRNEK - 3

Belirli bir sıcaklıkta 0,05 M K₂CO₃ sulu çözeltisinde CaCO₃ tuzunun çözünürlüğü 2.10⁻⁹ M'dir.

Buna göre, aynı sıcaklıkta CaCO₃ katısının K_{çç}'si kaçtır?

ÇÖZÜM

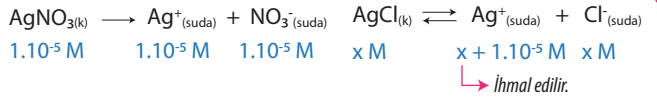

ÖRNEK - 4

Belirli bir sıcaklıkta AgCl tuzunun çözünürlük çarpımı 1.10⁻⁹ dur.

Buna göre, aynı sıcaklıkta 1.10⁻⁴ M AgNO₃ sulu çözeltisinin 30 L'sine 50 mg AgCl katısı ilave edildiğinde kaç mg AgCl çözünmeden kalır? (AgCl: 143 g/mol)

ÇÖZÜM

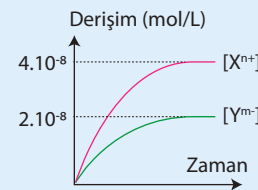
$$K_{çç} = [\text{Ag}^+] \cdot [\text{Cl}^-] \quad 1 \text{ L'de } 10^{-5} \text{ mol ise } 1 \text{ mol AgCl } 143 \text{ g ise}$$

$$1.10^{-9} = x \cdot 1.10^{-4} \quad \frac{30 \text{ L'de } ?}{3.10^{-4} \text{ mol } ?}$$

$$x = 1.10^{-5} \text{ M} \quad ? = 3.10^{-4} \text{ mol} \quad ? = 42,9.10^{-3} \text{ g} = 42,9 \text{ mg}$$

Çözünmeden kalan miktar: 5 - 42,9 = 7,1 mg

SIRA SİZDE

Yanda az çözünen bir tuzun doymuş çözeltisine ait derişim-zaman grafiği verilmiştir. Buna göre,

- Tuzun bileşik formülü
- Tuzun çözünürlük çarpımını
- 0,1 M X₂CO₃ çözeltisindeki çözünürlüğünü bulunuz.

Cevap: a) X₂Y b) 32.10⁻²⁴ c) 8.10⁻²²